

Zasady ochrony dzieci, młodzieży i osób nieporadnych w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II

Non scholae sed vitae discimus (Nie uczymy się dla szkoły, ale dla życia). Pełna działalność Uniwersytetu domaga się przenikania badań naukowych oraz ich społecznego zastosowania. Dlatego chociaż wydawałoby się, iż życie akademickie dotyczy wyłącznie osób pełnoletnich i zaradnych, to jednak w przynajmniej niektórych projektach KUL zaangażowane są dzieci, młodzież oraz osoby nieporadne. Do tego typu sytuacji należą m.in.:

- praktyki studenckie,
- działania z obszaru nauki przez posługę (service learning),
- działania popularyzatorskie, jak np. KUL CAN,
- wszelkie czynności pracowników i studentów KUL w relacji do w/w osób, przebiegające na terenie KUL oraz w toku studiów lub wypełniania obowiązków służbowych.

Zgodnie z normami polskiego prawa karnego w przypadku jakichkolwiek czynności o charakterze seksualnym poniżej granicy 15 r.ż. mamy do czynienia z pedofilią i wykorzystaniem seksualnym. Tego typu czynności są zabronione bez względu na zgodę osoby małoletniej oraz ścigane z urzędu. Osoba posiadająca wiarygodną wiadomość o takim czynnie ma obowiązek niezwłocznego zawiadomienia organu powołanego do ścigania przestępstw, pod karą do lat 3 (art. 240 kk). Natomiast molestowanie seksualne osób powyżej 15 r.ż. jest ścigane i karane z oskarżenia publicznego, czyli na wniosek ofiary lub bliskich jej osób. Mowa tutaj o zmuszaniu do czynności seksualnych, także przy wykorzystaniu stosunku zależności służbowej lub duszpasterskiej.

Ponadto w rozumieniu prawa polskiego przestępstwo stanowi: wykonywanie w obecności małoletniego czynności seksualnej; udostępnianie treści pornograficznych małoletniemu poniżej lat 15; wykorzystanie seksualne osoby upośledzonej umysłowo; wytwarzanie, rozpowszechnianie i posiadanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego poniżej lat 15; nawiązywanie przy pomocy sieci teleinformatycznych kontaktu z małoletnim poniżej lat 15 w celu wykorzystania seksualnego; nadużycie stosunku zależności lub zaufania wobec małoletniego albo w zamian za udzielenie lub obietnicę korzyści majątkowej lub osobistej wobec małoletniego w celu wykorzystania seksualnego (Kodeks karny, rozdz. XXV: Przesłępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności).

W odniesieniu do osób duchownych mają dodatkowo zastosowanie przepisy prawa kościelnego. Zgodnie z *Motu Proprio Sacramentum sanctitatis tutela* (Jan Paweł II, 2001 r.) oraz z *Normae de gravioribus delictis* (Benedykt XVI, 2010 r.), w sensie kanonicznym najcięższymi przestępstwami przeciw obyczajom, które na forum kościelnym osądza tylko Kongregacja Nauki Wiary, są: przestępstwo przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu, popełnione przez duchownego z nieletnim poniżej 18 r.ż. bądź z osobą, która trwale jest niezdolna posługiwać się

rozumem; nabywanie, przechowywanie, lub rozpowszechnianie materiałów pornograficznych, przedstawiających nieletnich poniżej 14 r.ż.

Do zachowań niedopuszczalnych w społeczności uniwersyteckiej zalicza się:

- Naruszenie integralności psychofizycznej: przemoc fizyczna i psychiczna, kary cielesne, uszkodzenie ciała, cyberprzemoc;
- Stosowanie przemocy psychicznej: poniżanie, upokarzanie, ośmieszanie, dokuczanie, szykanowanie;
- Wszelkie formy wykorzystywania seksualnego;
- Tolerowanie zachowań innych osób noszących znamiona wykorzystania osób małoletnich, a zwłaszcza seksualnego;
- Ingerencja w sferę intymną na płaszczyźnie fizycznej, psychicznej, czy chociażby werbalnej. W sytuacjach wyjątkowych, gdy małoletni, ze względu na ograniczenia wiekowe lub zdrowotne, nie jest w stanie samodzielnie wykonać czynności higienicznych lub innych o naturze osobistej (toaleta, mycie się, przebieranie), pomocy udziela opiekun faktyczny, z zachowaniem zasad ochrony intymności małoletniego;
- Nagrywanie małoletnich lub wykonywać zdjęć ingerujących w strefę intymną;
- Naruszenie prawa osoby małoletniej do prywatności, naruszenie czci, honoru i dobrego imienia, ujawnienie informacji uzyskanych w warunkach poufności;
- Naruszenie dóbr osobistych. Są to w szczególności: zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość różnego typu;
- Upublicznianie wypowiedzi i wizerunku osób małoletnich bez zgody rodziców lub opiekunów. Wyjątek stanowią zdjęcia grupowe służące promocji działań Uniwersytetu np. na stronach internetowych KUL, zgodnie z wytycznymi ochrony danych osobowych. O fakcie takich działań należy poinformować opiekunów grup (nauczycieli);
- Częstowanie małoletnich alkoholem, papierosami, środkami psychoaktywnymi oraz tolerowanie ich używania;
- Pozostawianie pod wpływem alkoholu lub środków odurzających przez duchownego, opiekuna lub animatora prowadzącego zajęcia lub pełniącego opiekę nad nieletnimi;
- Nakłanianie niepełnoletniego do zachowania tajemnicy przed rodzicami lub opiekunami;
- Proponowanie indywidualnych spotkań towarzyskich z osobami małoletnimi (nawet za zgodą rodziców), zapraszanie osób małoletnich na indywidualne spotkania w mieszkaniu prywatnym;
- Indywidualne wyjazdy z osobą małoletnią;
- Przewożenie osób małoletnich bez pełnoletniego opiekuna, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu i zdrowiu dziecka;
- Stosowanie języka i metod przekazu treści dotyczących ludzkiej płciowości i seksualności nieadekwatnych do wieku rozwojowego dzieci i młodzieży bądź naruszających godność

osób małoletnich (erotyzacja języka, wulgaryzowanie, trywializowanie przekazu, etykietowanie osób, używanie treści pornograficznych);

- Nadużycia w zakresie kontaktu fizycznego i werbalnego, czyli przekroczenie granic wyznaczonych przez kulturę, szacunek i roztropność. Normy społeczne określają akceptowalne przejawy ludzkiej serdeczności i wspólnotowości, np. uścisk dłoni, błogosławieństwo na czole, werbalna pochwała, nagroda materialna za zaangażowanie, aktywny udział w zabawach i grach grupowych z odpowiednim ograniczeniem kontaktu fizycznego. Strój powinien być niegorszący i adekwatny do sytuacji. Należy respektować percepcję społeczną pewnych zachowań normalnych w danej kulturze, które jednak mogłyby budzić niepokój otoczenia dotyczący ich motywacji.

Do zachowań pożądanych w społeczności uniwersyteckiej zalicza się:

- W sytuacjach podejmowanych inicjatyw z udziałem niepełnoletnich niezbędna jest właściwa współpraca z rodzicami lub opiekunami. Pracownik lub student powinien uzyskać pisemną zgodę rodziców lub opiekunów prawnych na udział dziecka w działaniach Uniwersytetu i związaną z tym korespondencję elektroniczną oraz przemieszczanie się. W przypadku, gdy opiekunami grup wizytujących na KUL są nauczyciele/wychowawcy klas, zgłaszają oni udział klasy mailowo lub telefonicznie, a przed przybyciem na KUL posiadają już lub uzyskują zgody rodziców na udział w zajęciach poza terenem szkoły, ponosząc odpowiedzialność za bezpieczeństwo dzieci;
- Odpowiedzialne zachowanie w korespondencji elektronicznej i papierowej z małoletnimi, a także w mediach społecznościowych. Komunikacja elektroniczna z niepełnoletnim powinna dotyczyć tylko zagadnień danego programu uniwersyteckiego, zwłaszcza w przypadku konkursów i prac konkursowych. Najlepiej, gdy odbywa się z oficjalnego adresu mailowego bądź z numeru telefonu instytucji. O możliwości otrzymywania takich informacji powinni mieć wiedzę rodzice lub opiekunowie prawni niepełnoletniego. Wiadomości nie powinny być wysyłane po godz. 22.00;
- Przeprowadzanie rozmów indywidualnych z osobami małoletnimi (np. w ramach poradnictwa) powinno odbywać się w pomieszczeniach służbowych Uniwersytetu lub jednostki współpracującej – z roztropnością, co do pory i czasu trwania;
- W przypadku organizowania wyjazdów z udziałem osób, które nie ukończyły 18 r.ż., należy stosować zasady organizacji wycieczek oraz innych wyjazdów określone w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 marca 2016 roku (Dz. U. z dnia 5 kwietnia 2016 roku, poz. 452) oraz w innych przepisach prawa w tym zakresie;
- Osoba organizująca wyjazd lub projekt stacjonarny z dziećmi bądź młodzieżą zobowiązana jest do weryfikacji osób pełniących funkcje wychowawców i opiekunów w rejestrze (Rejestr Sprawców Przystępstw na Tle Seksualnym ma charakter publiczny: <https://rps.ms.gov.pl/pIPL/Public#/>) prowadzonym przez Ministerstwo Sprawiedliwości

na podstawie ustawy z dnia 13 maja 2016 roku o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 152);

- Wszelkiego rodzaju wyjazdy jedno- i wielodniowe z dziećmi i młodzieżą powinny być starannie planowane i w sposób formalny dokumentowane, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii rodzaju transportu, zakwaterowania, planu dnia oraz bezpieczeństwa. W przypadku gdy Uniwersytet organizuje wydarzenie poza swoim terenem należy zadbać o stosowne ubezpieczenia, zgodnie z wymogami prawa polskiego albo krajów, na których terytorium będą w czasie wyjazdu przebywać wychowankowie oraz ich opiekunowie. W czasie wyjazdu należy zapewnić niepełnoletnim kontakt z rodzicami lub opiekunami. Grupa wychowawców i animatorów powinna w miarę możliwości składać się zarówno z kobiet, jak i z mężczyzn, proporcjonalnie do liczby dziewcząt i chłopców w grupie. Opiekunowie nie powinni nocować w pomieszczeniu, w którym nocują niepełnoletni. Sponsorowanie jakiegokolwiek aktywności niepełnoletnich nie może być realizowane bez wiedzy i zgody rodziców lub opiekunów prawnych.
- Instytucje kościelne, które zapewniają osobom małoletnim dostęp do Internetu, są zobowiązane podejmować wszelkie działania zabezpieczające przed dostępem do treści stanowiących zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju (treści erotyczne, pornograficzne, zawierające akty przemocy itp.). Należy zapewnić, by na wszystkich komputerach znajdujących się na terenie placówki z dostępem do Internetu było zainstalowane i aktualizowane oprogramowanie filtrujące treści internetowe, oprogramowanie monitorujące korzystanie z Internetu, oprogramowanie antywirusowe, antyspamowe i firewall. Niniejszy punkt nie dotyczy sytuacji, w których wychowankowie korzystają z Internetu poprzez własne urządzenia umożliwiające bezpośredni dostęp do sieci. Upoważniony do nadzoru opiekun ma obowiązek poinformowania podopiecznych o zasadach bezpiecznego korzystania z Internetu.
- Posiadanie wiedzy o faktycznych lub prawdopodobnych przypadkach wykorzystania seksualnego zawsze wymaga podjęcia odpowiednich działań, zgodnych z prawem kościelnym i świeckim. Kodeks karny przewiduje: „Art. 240. § 1.: Kto, mając wiarygodną wiadomość o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu lub dokonaniu czynu zabronionego określonego w art. 118, art. 118a, art. 120–124, art. 127, art. 128, art. 130, art. 134, art. 140, art. 148, art. 156, art. 163, art. 166, art. 189, art. 197 § 3 lub 4, art. 198, art. 200, art. 252 lub przestępstwa o charakterze terrorystycznym, nie zawiadomia niezwłocznie organu powołanego do ścigania przestępstw, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3” (Kolejne paragrafy tego artykułu wyjaśniają: „Art. 240. § 2. Nie popełnia przestępstwa określonego w § 1, kto zaniechał zawiadomienia, mając dostateczną podstawę do przypuszczenia, że wymieniony w § 1 organ wie o przygotowywanym, usiłowanym lub dokonanym czynie zabronionym; nie popełnia przestępstwa również ten, kto zapobiegł popełnieniu przygotowywanego lub usiłowanego czynu zabronionego określonego w § 1. § 2a. Nie podlega karze

pokrzywdzony czynem wymienionym w § 1, który zaniechał zawiadomienia o tym czynie. § 3. Nie podlega karze, kto zaniechał zawiadomienia z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą jemu samemu lub jego najbliższym.”).